

Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.

OBČANSKÉ PRÁVO

Úvod do soukromého práva

OBČANSKÉ PRÁVO

Právo

- *právo je jedním ze společenských normativních systému; usměrňuje chování lidí vedle morálky, etiky, náboženských norem, ale i estetických norem, sportovních pravidel apod.*
- *soubor pravidel, podle kterých se organizuje a řídí lidské soužití.*
- *od ostatních společenských pravidel se liší tím, že je stanoví stát a jsou také státem vynutitelná.*

- *Právní řád musí být postaven na zcela demokratických základech a být zárukou nejen svobod a práv občanů, ale i fungující moci zákonodárné, výkonné a soudní.*
- *Podle ústavy je Česká republika parlamentní demokracií, kdy veškerá moc vychází z lidu, který ji vykonává prostřednictvím moci zákonodárné, výkonné a soudní. Lid má přitom plnou suverenitu, nikomu jinému tato suverenita nepřísluší, s nikým se o ni nemusí dělit.*

- *Právo je v normativním smyslu chápáno jako soubor pravidel chování, kterými se řídí společnost a které jsou uznávané nebo přímo stanovené státem.*
- *Podle ústavy prochází zákony při svém schvalování následujícími fázemi: do Poslanecké sněmovny je předložen návrh zákona, projednaný návrh zákona Poslaneckou sněmovnou se postupuje Senátu, po projednání v Senátu se stává návrh zákona přijatým zákonem, který se postupuje prezidentu republiky, předsedovi vlády a předsedovi Poslanecké sněmovny k podpisu. Zákon se stává platným vyhlášením ve Sbírce zákonů České republiky*

OBČANSKÉ PRÁVO

Základní dělení práva

Právní dualismus

- *Právo soukromé (ius privatum)*
- *Právo veřejné (ius publicum)*

Dělení práva na soukromé a veřejné vychází již z římského práva – tam, kde šlo v právu o zájem jednotlivé osoby, jednalo se o právo soukromé, pokud šlo o zájem státu, jednalo se o právo veřejné

OBČANSKÉ PRÁVO

Právo soukromé

- *založeno na rovnosti subjektů*
- *soukromoprávní vztah nemůže vzniknout bez konsensu, má smluvní charakter => tzv. smluvní právo (majetkové vztahy - kupní, darovací smlouva)*
- *nemohou být ukládány povinnosti proti vůli druhého subjektu; možnost rozsáhlé dispozitivní úpravy*
- *občanské, obchodní, pracovní, rodinné a mezinárodní právo soukromé*
- *Občanské právo – upraveno především občanským zákoníkem (zák.č. 89/2012 Sb., dále jen NOZ nebo OZ)*

- *§ 3 odst. 1 NOZ: Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené **právo brát se o vlastní štěstí a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.***

OBČANSKÉ PRÁVO

Právo veřejné

- založeno na **nerovnosti subjektů** - jeden má pravomoc rozhodovat právech a povinnostech druhého subjektu
- *typická jednostranná rozhodovací pravomoc orgánů veřejné moci -> neexistuje zde smluvní princip, ale individuální právní akty (rozsudek, nález, rozhodnutí,...). Proti těmto rozhodnutím lze podávat opravné prostředky.*
- *Práva a povinnosti mohou pro subjekt vzniknout i proti jeho vůli.*
- *trestní, správní (jeho derivát - finanční), mezinárodní právo veřejné a ústavní právo*

OBČANSKÉ PRÁVO

Dělení soukromého a veřejného práva

Čl. 2 Ústavy:

(3) Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.

(4) Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

OBČANSKÉ PRÁVO

Dělení soukromého a veřejného práva

- *§ 1 odst. 1 věta druhá NOZ: „Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného“*
- *Není popřena jednotu právního řádu*
- *Vliv veřejnoprávních zákazů na platnost právního jednání*
  - *Př.: zákaz prodeje hraček z určitého materiálu a zákaz soukromého prodeje vojenských zbraní nebude mít vliv na platnost kupní smlouvy*

OBČANSKÉ PRÁVO

Teorie dělení soukromého a veřejného práva

➤ *zájmová teorie*

(římský právník Ulpian) - to, co slouží jednotlivému člověku je právem soukromým, co odpovídá zájmu státu je právo veřejné (vychází z nadřazenosti státu nad občanem).

➤ *teorie nadřazenosti a podřazenosti subjektů*

(tzv. subordinace, 19. století) - navazuje na zájmovou teorii, obrací ale příčinu a důsledek -> tam, kde jsou subjekty nerovné, se jedná o veřejné právo, tam, kde si jsou rovny, jde o soukromé právo

➤ *organická (subjektová) teorie*

rozhodující je, zda účastníkem vztahu je orgán veřejné moci; když ano, je zde nerovnost, je to veřejné právo, když ne, je zde rovnost subjektů a jedná se o soukromé právo. Rozdíl od zájmové je v tom, že u Ulpiana je stát vždy silnější, zatímco v organické teorii má stát „dvě tváře“.

Ústavní pořádek ČR

- *Ústava ČR (č. 1/1993 Sb.)*
- *Listina základních práv a svobod (č. 2/1993 Sb.)*
- *další ústavní zákony přijaté podle v souladu s Ústavou, např.*
- *ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků (č. 347/1997 Sb.),*
- *ústavní zákon o zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny (č. 69/1998 Sb.),*
- *ústavní zákon o bezpečnosti České republiky (č. 110/1998 Sb. ve znění č. 300/2000 Sb.),*
- *ústavní zákon o přistoupení České republiky k Evropské unii (č. 515/2002 Sb.),*
- *ústavní zákony upravující hranice (např. ústavní zákon o změnách státních hranic se Slovenskou republikou č. 74/1997 Sb., ústavní zákon o změně státních hranic se Spolkovou republikou Německo č. 633/2004 Sb., ústavní zákon o změnách státních hranic s Rakouskou republikou č. 76/2004 Sb.),*
- *ústavní zákon o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky č. 4/1993 Sb.,*
- *ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách*
např. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod).

OBČANSKÉ PRÁVO

Právo hmotné a právo procesní

➤ *hmotné právo*

bezprostředně slouží k naplnění účelu právní úpravy. Stanoví práva a povinnosti, které jsou smyslem právní úpravy (kupní smlouva, dědění,...).

➤ *procesní právo*

*slouží k naplnění účelu právní úpravy zprostředkovaně;
slouží k úpravě postupu, k ochraně hmotných práv.*

Účastníkům jsou dána nová procesní práva a povinnosti. Stanoví se postup pro aplikaci práva (i pro tvorbu práva). Např., co dělat, když mi dlužník nevrátí peníze - právo podat žalobu, být účastníkem řízení => právo na soudní a jinou právní ochranu.

OBČANSKÉ PRÁVO

Vymezení základních pojmů

- *Právní norma = obecně závazné pravidlo chování, které má státem stanovenou nebo uznanou formu a je vynutitelné*
- *závaznost*
- *formální určitost*
- *obecnost*
- *vynutitelnost*

OBČANSKÉ PRÁVO

Vymezení základních pojmů

- *Kritérium právní síly*
- *Právní síla = určitá vlastnost, která spočívá v relevanci (vztahu mezi normami), která odpovídá jejich postavení v hierarchii norem.*
- *V rámci vnitrostátního práva dělíme normy na ÚSTAVNÍ, ZÁKONNÉ, PODZÁKONNÉ*
- *Platí:*
- *norma nižší právní síly nesmí odporovat normě vyšší právní síly,*
- *norma může být měněna, nebo rušena pouze normou stejné nebo vyšší právní síly.*

OBČANSKÉ PRÁVO

Vymezení základních pojmů

- *Platnost* $\times$ *Účinnost*
- *Platnosti* nabývá právní předpis dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů.
- *Účinnosti* právní předpis nabývá dnem, kdy počíná zakládat, měnit nebo rušit právní vztahy,
- *Mezi platností a účinností* běží tzv. *legisvakanační lhůta*

OBČANSKÉ PRÁVO

Rozlišujeme právní normy:

kogentní (kategorické) x dispozitivní

§ 1 odst. 2 OZ: nezakazuje-li to zákon výslovně, mohou si osoby ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona; zakázána jsou ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se postavení osob, včetně práva na ochranu osobnosti

OBČANSKÉ PRÁVO

Z hlediska úplnosti výčtu podmínek chování stanovených v právní normě rozlišujeme:

taxativní (úplný, uzavřený) výčet x demonstrativní (příkladný) výčet